

Accesul la justiție în cazurile de discriminare din UE – Pași către mai multă egalitate

Articolele 21 și 47 de la titlurile „Egalitate” și „Justiție” din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene garantează dreptul la nediscriminare și, respectiv, la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, incluzând accesul la justiție.

Contextul politicilor

Principiul nediscriminării este consacrat în legislația Uniunii Europene (UE) și include dispoziții referitoare la accesul la justiție. Articolul 7 din Directiva privind egalitatea rasială și alte directive referitoare la egalitate, precum Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, Directiva privind principiul egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și Directiva privind egalitatea între femei și bărbați (în materie de încadrare în muncă și de muncă), reformată, conțin dispoziții în acest sens.

În plus, Directiva privind egalitatea rasială, Directiva privind egalitatea de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și Directiva privind egalitatea între femei și bărbați solicită statelor membre ale UE să desemneze un organism (sau organisme) care:

- să acorde asistență independentă victimelor discriminării în urmărirea plângerilor acestora;
- să realizeze sondaje independente cu privire la discriminare;
- să publice rapoarte independente și să formuleze recomandări cu privire la orice aspect referitor la discriminare.

Aspectele principale

Care sunt obstacolele cu care se confruntă persoanele discriminate, în ceea ce privește accesul la justiție? Ce stimulente există pentru a-i încuraja pe potențialii reclamanți să încerce să obțină accesul la justiție atunci când este necesar? Care sunt măsurile concrete luate pentru îmbunătățirea accesului la justiție în statele membre ale UE?

Activitate asociată a FRA

Pentru a răspunde la aceste întrebări, Agenția pentru drepturi fundamentale a Uniunii Europene (FRA) utilizează conceptul de acces la justiție în sens larg, cuprinzând atât mijloacele judiciare, cât și extrajudiciare de acces la justiție. Un raport al FRA, *Access to justice in cases of discrimination in the EU – Steps to further equality* („Accesul la justiție în cazurile de discriminare în UE – pași spre o mai mare egalitate”), analizează procesul de solicitare a reparațiilor în cazuri de discriminare. Raportul prezintă date care se bazează pe interviuri realizate pe teren cu privire la cazurile de discriminare. Acesta vine în completarea raportului juridic al FRA din 2011, *Access to justice in Europe: an overview of challenges and opportunities* („Accesul la justiție în Europa: o prezentare de ansamblu a provocărilor și oportunităților”), care analizează cazurile aduse în fața instanței la nivel național.

Metodologia

Pentru a surprinde diversele modele de acces la justiție în cazurile de discriminare pe teritoriul Uniunii Europene, FRA a selectat opt state membre UE pentru o analiză mai detaliată: Austria, Belgia, Bulgaria, Finlanda, Franța, Italia, Marea Britanie și Republica Cehă. Pe lângă distribuția geografică, această selecție prezintă o serie de sisteme care diferă unele de altele în termeni de istorie, structură, scară și mandat instituțional. Studiul examinează modul în care unele aspecte ale acestor sisteme diferite ar putea fi îmbunătățite și aplicate la scară mai largă în UE.

Cercetarea pe teren a cuprins 371 de interviuri detaliate, realizate în cele opt state membre ale UE, utilizând chestionare semi-structurate cu persoane care depuseseră o plângere din motive de discriminare, precum și unele interviuri cu persoane care luaseră decizia de a nu continua să își susțină plângerea.

Reclamanții intervievați au fost diferiți în termeni de caracteristici personale – precum genul, vârsta sau etnia – precum și în legătură cu motivele pentru care fuseseră discriminați. Un sfert dintre plângeri aveau legătură cu rasa sau originea etnică și un sfert cu genul, două cincimi cu handicapul și mai puțin de o zecime, respectiv, cu religia sau convingerile, vârsta și orientarea sexuală.

În plus, au fost intervievați avocați, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri) care oferă sprijin reclamantilor și reprezentanți ai organismelor de promovare a egalității.

Consultanță pe bază de dovezi

Constatările FRA indică ceea ce pare a fi deficiențe sistemice în ceea ce privește accesul la justiție în UE. Acestea sunt legate de structurile și procedurile utilizate pentru susținerea drepturilor fundamentale, precum și de aspecte privind sprijinul practic acordat victimelor. De exemplu, aproximativ jumătate dintre reclamantii intervievați au afirmat că nu au beneficiat de niciun sprijin instituțional privind modul în care se depune o plângere, iar aproximativ un sfert au afirmat că s-au informat pe cont propriu cu privire la procedurile relevante. De asemenea, intermediarii și reclamantii au descris climatul politic și social din aproape toate cele opt state membre ale UE examinate ca fiind ostil față de multe dintre grupurile care se confruntă cu discriminarea, precum și față de măsurile care vizează combaterea discriminării. În pofida impactului măsurilor de austeritate asupra diverselor servicii publice, constatările FRA indică faptul că accesul la justiție – în legătură cu cazurile de discriminare – necesită o îmbunătățire a furnizării serviciilor.

Rezultatele acestui studiu ar trebui să se dovedească utile pentru UE în momentul consolidării legislației privind cerințele instituționale și al promovării îmbunătățirii practicilor existente, precum și pentru statele membre ale UE care își reformează instituțiile și mecanismele. Următoarele măsuri ar putea îmbunătăți accesul la justiție.

Structuri

- Simplificarea în a stabili cărei instituții trebuie să se adreseze reclamantii. În prezent, numărul căilor disponibile face acest lucru dificil.
- Clarificarea definițiilor juridice ale discriminării și standardizarea dispozițiilor juridice cu privire la toate motivele sau domeniile de discriminare, în vederea simplificării legislației referitoare la tratamentul egal, atât la nivel național, cât și la nivelul UE.
- Eliminarea distanței fizice până la primele puncte de contact în momentul accesului la justiție. În acest scop, organismele de promovare a egalității și alte instituții care se ocupă de cazurile de discriminare pot coopera îndeaproape cu autoritățile locale, ONG-uri sau cu organizațiile comunitare; asigurarea unei prezențe regionale regulate sau permanente; și, eventual, utilizarea organizațiilor membre sau a altor rețele existente, precum reprezentanții sindicatelor sau angajaților. Acordurile de cooperare instituțională și sistemele integrate

ar putea, de asemenea, ajuta reclamantii să se orienteze în interiorul sistemelor judiciare.

- O utilizare mai extinsă a mecanismelor extrajudiciare, care se poate dovedi o modalitate rentabilă și eficientă de a completa mecanismele judiciare tradiționale.

Proceduri

- Renunțarea la un număr de factori limitatori, precum: actualul concept restrâns al calității procesuale; lipsa condițiilor de egalitate între cei implicați într-un caz; lipsa protecției reclamantilor și martorilor victimizării; cunoașterea insuficientă în rândul judecătorilor a legislației referitoare la egalitate; și aplicarea neadecvată a unei dispoziții din dreptul UE care transferă sarcina probei.
- Oferirea de consultanță și asistență juridică de calitate victimelor discriminării.
- Garantarea unor competențe suficiente de investigare și a unor resurse adecvate pentru organismele care promovează egalitatea și pentru instituțiile administrative/judiciare.

Sprijin

- Îmbunătățirea accesului reclamantilor la asistență judiciară sau la asigurare judiciară pentru acoperirea costurilor, ceea ce, potrivit intermediarilor, ajută la stabilirea faptului dacă reclamantii pot avea acces la justiție.
- Elaborarea unor strategii de comunicare de calitate, incluzând inițiative cuprinzătoare, care vizează anumite grupuri și adaptează informațiile la nevoile specifice ale acestora. Acest lucru necesită resurse umane și financiare adecvate și informații accesibile, evitând jargonul tehnic și juridic, în promovarea cunoașterii drepturilor și serviciilor.
- Utilizarea organismelor publice ca modele de bune practici. Strategiile de comunicare eficiente, cooperarea cu mijloacele de comunicare în masă și o cunoaștere mai bună în rândul furnizorilor de mijloace de comunicare în masă contribuie împreună la încurajarea respectării drepturilor fundamentale.

Informații suplimentare:

Raportul FRA *Access to justice in cases of discrimination in the EU – Steps to further equality* („Accesul la justiție în cazurile de discriminare din UE – Pași spre o mai mare egalitate”) este disponibil la: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/access-justice-cases-discrimination-eu-steps-further-equality>

Pentru o prezentare de ansamblu a activității FRA referitoare la accesul la justiție, vă rugăm să consultați: <http://fra.europa.eu/en/theme/access-justice>